

ROCZNIK LUBUSKI

LUBUSK

Lubuskie Towarzystwo Kultury

ROCZNIK LUBUSKI

III

LUBUSKIE TOWARZYSTWO KULTURY
Z I E L O N A G Ó R A
1 9 6 2

Rocznik Lubuski, t. III

Komitet Redakcyjny:

*Wiesław Sauter (przew.), Janusz Koniusz (sekr.), Tadeusz Kajan, Władysław Korcz,
Bolesław Soliński*

Konsultanci naukowi:

*Jan Bartecki (Warszawa), Józef Burszta (Poznań), Andrzej Domański (Kraków),
Zygmunt Dulczewski (Poznań), Zdzisław Kaczmarczyk (Poznań), Bogdan Kos-
trzewski (Poznań), Tadeusz Milewski (Kraków), Karol Maleczyński (Wrocław),
Michał Szaniecki (Poznań), Jan Wąsicki (Poznań), Stanisława Zajchowska (Poznań)*

Okładkę projektował:

Klem Felchnerowski

Wydawca: Lubuskie Towarzystwo Kultury — Zielona Góra 1962

*Nakład 1000+80. Oddano do składania w sierpniu 1962, druk ukończono w marcu
1963. Zielonogórskie Zakłady Graficzne nr zam. 2234 — Wydano na podstawie
zezwolenia Min. Kultury i Sztuki nr DW-V-42/13/62. (Z-3).*

Do Czytelników

„Rocznik Lubuski”, którego pierwszy tom ukazał się w 1959 r., zaś drugi w 1960 r., otworzył dla miejscowych regionalistów możliwości publikacji prac popularno-naukowych związanych tematycznie z losami środkowego Nadodrza. W obu tomach znalazło się dość miejsca dla przyczynkowych prac 45 autorów, prawie bez wyjątku zamieszkujących Ziemię Lubuską. Prace o różnorodnej tematyce dotyczyły przede wszystkim przeszłości naszej Ziemi, gdyż przekonani byliśmy, że ukazanie prawdy o jej roli w kształtowaniu państwowości polskiej ma dużą wymowę polityczną i społeczną i spełniać może poważną rolę w stosunku do ludności polskiej, która po wielowiekowej nieobecności powróciła na stare, Piastowskie ziemie.

Do niedawna w województwie zielonogórskim nie było ludzi trudniących się zawodowo działalnością naukową. Lubuskie Towarzystwo Kultury od r. 1957 tzn. od początku swego istnienia próbowało wciągnąć do pracy naukowej osoby zamieszkałe w różnych regionach województwa. Największe rezultaty przyniosła współpraca z nauczycielami. W każdym tomie publikowaliśmy wyniki ich badań. W I tomie debiutowali: Wojciech Pasterniak z Sulechowa i Józef Stępczak ze Wschowy, w II Hieronim Szczegółta ze Szprotawy. W obecnym tomie zamieszczamy rozprawy Mariana Eckerta z Rzepina i Edwarda Rabięgi z Kargowej. Chcemy kontynuować tę praktykę, aby umożliwić start wszystkim, których prace godne są zainteresowania. Publikowanie prac ludzi mieszkających w małych miasteczkach sprzyja nie tylko rozwojowi zainteresowań w tych środowiskach, ale przyczynia się także do ożywienia działalności społeczno-kulturalnej.

Rozpoczynając tę pracę nie spodziewaliśmy się, że ruch badawczo-naukowy w krótkim czasie przybierze tak szerokie rozmiary. Regionalna tematyka lubuska zaczęła interesować wielu ludzi, którzy po ukończeniu studiów osiedlili się w woj. zielonogórskim. Także w ościennych ośrodkach, zwłaszcza w Poznaniu, odżyły zainteresowania środkowym Nadodrzem. Zrodziła się konieczność zorganizowania placówki, która zajęłaby się wyłącznie wszechstronnymi badaniami naukowymi w jak najszerszym rozumieniu tego słowa. Po dłuższych dyskusjach i konsultacjach, dzięki poparciu Komitetu Wojewódzkiego Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej i Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Zielonej Górze utworzono przy Lubuskim Towarzystwie Kultury Ośrodek Badawczo-Naukowy, którego zadaniem jest inspirowanie, koordynowanie i prowadzenie badań nad Ziemią Lubuską.

Zakładamy, że Ośrodek stanie się zalążkiem przyszłego Lubuskiego Instytutu Naukowego, którego potrzebę postuluje obecna sytuacja ekonomiczna. Ziemia

Lubuska przekształca się bowiem w szybkim tempie z województwa rolniczo-przemysłowego w okręg przemysłowy o dużym znaczeniu dla ogólnego rozwoju gospodarki polskiej.

Począwszy od następnego tomu „Rocznik Lubuski” będzie już organem Ośrodka Badawczo-Naukowego i przewidujemy, że jego profil ulegnie dalszej zmianie; ma on być periodykiem ściśle naukowym. Niezależnie od tego Ośrodek zamierza przystąpić do publikacji materiałów i źródeł z różnych dziedzin życia, kładąc nacisk na współczesne zagadnienia, które niesie życie.

Mamy już za sobą wiele pracy. Od 1957 roku dorobiliśmy się około trzydziestu książek o naszym regionie, odbyło się kilka sesji naukowych i popularno-naukowych, kilkaset prelekcji i odczytów o tematyce regionalnej. Bezinteresowna pomoc konsultacyjna i współpraca naukowców z sąsiednich ośrodków uniwersyteckich, a zwłaszcza naukowców poznańskich — sprawiła, że w poczynaniach naszych nie popełniliśmy poważnych błędów. Należy im się za to serdeczna wdzięczność i podziękowanie, tym bardziej, że mimo rozlicznych prac związanych ze sprawowanymi funkcjami na wyższych uczelniach, nadal opiekują się młodymi naukowcami zielonogórskimi, których osiągnięcia dzięki temu zaczynają się liczyć.

Współpraca ta przyniesie na pewno w przyszłości jeszcze lepsze rezultaty. Do tego twierdzenia upoważnia nas powołanie w Zielonej Górze w ostatnim czasie punktów konsultacyjnych Uniwersytetu im. A. Mickiewicza i Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Poznaniu oraz Wyższej Szkoły Rolniczej we Wrocławiu.

Rokuje to jak najlepsze nadzieje — a przede wszystkim upewnia, że nasze plany o stworzeniu za kilka lat w Zielonej Górze Lubuskiego Instytutu Naukowego mają widoki realizacji.

Oddając do rąk Czytelników kolejny tom „Rocznika Lubuskiego” mamy nadzieję, że podobnie jak poprzednie spotka się on z zainteresowaniem i przyczyni do dalszego ożywienia badań naukowych nad Ziemią Lubuską.

Ukazuje się on w piątą rocznicę istnienia Lubuskiego Towarzystwa Kultury i stanowi zamknięcie pewnego etapu pracy, którą przejmuje obecnie Ośrodek Badawczo-Naukowy.

Komitet Redakcyjny

SPIS TREŚCI

Do czytelników	5
1 ARTYKUŁY I ROZPRAWY	
Andrzej Kwilecki Organizacja i problematyka badań socjologicznych na Ziemi Lubuskiej (1945 — 1960)	8
Henryk Korwel Zainteresowania intelektualne i czytelnicze młodzieży szkolnej w województwie zielonogórskim	34
Jerzy Danielewski Dziś i jutro lubuskiej turystyki	48
Tadeusz Świońć Od „Reims” po „Monte Verde” (zielonogórska wytwórnia win w latach 1826 — 1960)	66
Wojciech Pasterniak Współczesne problemy nazewnictwa geograficznego Ziemi Lubuskiej	84
Wojciech Pasterniak, Hieronim Szczegółka Z dziejów najstarszej lubuskiej uczelni pedagogicznej	106
Jan Muszyński Przed lokacją miast Ziemi Lubuskiej	126
Marian Eckert Zarys dziejów Rzepina	156
Edward Rabięga Kargowa — zarys historyczno-gospodarczy	190
Władysław Korcz Jonasz Szlichtyng (1592 — 1661)	204
Tadeusz Kajan Wokół wykonania pruskiej ordynacji praw szkolnych z 1928 r. dla mniejszości polskiej (styczeń — kwiecień 1929 r.)	218
2 PAMIĘTNIKI I WSPOMNIENIA	
Jan Fabiś Strajk szkolny w Nowym Kramsku	238
Władysław Sroka Wspomnienia z pracy w szkole polskiej w Nowym Kramsku w latach 1930 — 1937	244

3 MATERIAŁY I ŹRÓDŁA

Edward Dąbrowski	
Słowiańska chata z VI wieku	274
Adam Kołodziejski, Bogdan Kres	
Z problematyki badań nad pograniczem śląsko-lubuskim we wczesnym średniowieczu	290
Adam Kołodziejski	
Wstępne badania archeologiczne grodziska w Rybojadach pow. Międzyrzecz	298
Bogdan Kres	
O śląskim szkle artystycznym w zbiorach Zielonogórskiego Muzeum	312
Hieronim Szczegół	
Germanizacja nazw na terenie obecnego województwa zielonogórskiego w latach 1937 — 1941	321
Tadeusz Kajan	
Wyzwolenie ziem województwa zielonogórskiego w 1945 roku	328
Józef Wolanin	
Szkolnictwo zawodowe na Ziemi Lubuskiej i jego perspektywy rozwojowe	337
Z doświadczeń zielonogórskiego eksperymentu kształcenia politechnicznego	342
Andrzej Czarkowski	
Życie literackie Ziemi Lubuskiej w latach 1955 — 1962	345

4 RECENZJE

Włodzimierz Maciąg	
Kłęska samotności	358
Jan Koprowski	
Dwie powieści Eugeniusza Paukszty	360
Feliks Fornalczyk	
Pod znakiem miejscowej egzotyki	364
Powieść z dziejów Nadodrza	367
Zbigniew Pędziński	
Ziemia Lubuska w Klechdach polskich	368
Bohdan Drozdowski	
Pisane na wodzie	370
Eugeniusz Paukszta	
Baśń — widowisko	372
Włodzimierz Maciąg	
Pamiętnik Ziemi Babimojskiej	374
Zygmunt Dulczewski	
Dom nad Odrą	376
Wilhelm Szewczyk	
Publicystyczne sensacje	378
Jerzy Madeyski	
Rzecz o Koniczu	381
Jan Wąsicki	
Nadodrzańskie szkice historyczne	382
Zdzisław Kaczmarczyk	
Miasta zachodniego pogranicza Wielkopolski	385
Tadeusz Kajan	
Dokumenty Dąbrowieckie	387
Feliks Fornalczyk	
Przeszłość Ziemi Lubuskiej w wypisach	388

Michał Szaniecki	
Balamutny informator historyczny	391
Zdzisław Kołaczyk	
Mówią liczby	394
O województwie zielonogórkim od strony geograficzno-gospodarczej	398
Wilhelm Szewczyk	
Uwagi o roczniku „Nadodrza” (1960)	401
5 WYDARZENIA	
Kronika kulturalna 1960 — 1962	408
6 BIBLIOGRAFIA	
Rozwój kultury na Ziemi Lubuskiej (wybór bibliograficzny za lata 1957—1961)	428